

«Hverdagslig» oppdrag

Vitenskapelig essay

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2013

Kand.nr: 671.

Antall ord: 6520.

SAMMENDRAG

I denne oppgaven ser jeg på hvordan man som politibetjent/student kan forebygge og forhindre at man selv skaper, eller eskalerer konflikter ute blant og overfor publikum. Hvor jeg vil knytte dette opp mot situasjoner/oppdrag som kan betraktes som «hverdagslige» i politiets ordenstjeneste. Disse hendelsene kjennetegnes ved at de er små og oppfattes som enkle å løse.

På bakgrunn av en hendelse i mitt praksisår, har jeg reflektert over mulige problemer som kan gjøres annerledes, nettopp for å forebygge at slike hendelser inntreffer. For å forhindre at betjenten(e) selv skaper konflikter har jeg fått «svar» og en forståelse av at det er noen elementære ting som må ligge til grunn og ivaretas. Dette er faktorer som samarbeid både innad i politiet og utad. Dette samarbeidet kan ha betydning for hvordan publikum møter politiet. Samtidig er betjentenes opptreden helt elementær, blant annet ved å beherske samspillet mellom den symbolske makt, deres egen fremtoning og deres kommunikasjon. En siste, men ikke minst viktig faktor, er at det etiske er tilstede.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Historien.....	3
2. Innledning.....	6
3. En kritisk og teoretisk refleksjon.....	8
3.1 Flere politibetjenter – mindre søl?.....	8
3.2 Samspillet.....	11
Spille det riktige «spillet».....	13
3.3 Etikken i det «hverdagslige».....	15
Å se situasjonen utenfor seg selv.....	17
4. Har det enkle nå blitt enklere?.....	18
Litteraturliste.....	19
Selvvalgt pensum.....	20

1. Historien

Det er en av sommerens siste dager, om kort stund vil den varme luften igjen bli kald og rundt neste sving lurur høsten. Jeg er på en av mine første nattevakter som student i praksisåret. Jeg er så langt nord at midnattssolen ennå ikke har gått i dvale, noe som er med på å legge til rette for at byens befolkning skal nyte årets siste sommerdager i hyggelig lag. Min veileder, hans makker og jeg starter vaktsettet med å «rulle» politibilen ut på veien og gjør oss klar for å møte mennesker som har valgt å oppleve det denne natten måtte by på. Vi kjører ikke mange minutter før veileder kommer med antagelser om at dette kan bli en travel natt for oss. Fra min side svares det bare med stillhet – i iver etter å komme vekk fra skolebenken og oppleve den «virkelige» politihverdagen – håper både jeg og mine sommerfugler at veileder får rett i sine antagelser.

Det tar ikke lange stunden før telefonen kimer inne i bilen, operasjonssentralen vil ha oss ut på et oppdrag. En av byens borgere som ikke har tenkt å oppleve nattens festligheter – men heller nattero – har meldt i fra til operasjonssentralen om at hans nabo lager mye støy og spiller høy musikk. Vi setter kursen mot den aktuelle adressen, og jeg tenker at dette er jo et veldig vanlig oppdrag for politiet og lett å ordne opp i. Samtidig begynner tankene å kverne i hodet mitt i de få minuttene det tar å kjøre til stedet. Hvordan skal jeg løse dette i forhold til hva jeg har lært på skolen? Hva kan en eventuell «verste fallsteorien» være? Hva i jussen må jeg forholde meg til? Hva skal jeg gjøre og si når vi kommer frem? Og hvordan skal jeg håndtere situasjoner om de oppstår?

Vi kjører politibilen inn på en parkeringsplass tilhørende to – tre leilighetsbygg. Jeg forstår fort at innringer var fortvilet og fikk mangel på nattero, for jeg kan tydelig høre musikk og festglade stemmer som forsvinner ut av et åpent vindu og en verandadør i den aktuelle leiligheten. Støynivået er så høyt at det vil være liten mulighet for at de vil høre oss om vi banker på. Med uniform og belterigg – med teleskopbatong, pepperspray og håndjern – går vi alle inn i leiligheten. For en uerfaren politistudent er det spesielt å se hvordan 15 ungdommer som har det hyggelig i festlig lag i en liten stue, endrer væremåte så fort, bare ved vår tilstedeværelse i uniform og den symbolske makten denne har. Musikken forsvinner i det fjerne og ungdommene sier ikke ett ord, de bare ser undrende på hvorfor vi er der. Er dette «alt» vi trenger å gjøre tenker jeg? Dette var jo ganske enkelt. Men «tonen» og stillheten skal om ikke lenge, bli en annen igjen!

Veileder tar eier til side – Per kan vi si han heter – og forklarer at vi har fått melding om en del støy fra leiligheten hans, som gjør at naboer har vanskeligheter med å få sove. Han blir videre informert om at han på bakgrunn av dette må avslutte festen. Per virker forståelsesfull og motsier ikke noe på at kveldens festligheter er over. Samtidig blir de andre ungdommene informert om at festen er over og at de må reise fra leiligheten. Ungdommene pakker sammen og går utenfor hvor de venter på en maxitaxi som skal hente dem. Leiligheten ble like fort tom som den ble stille.

Nok en gang tenker jeg at dette var enkelt å løse og følte oppdraget var gjennomført på en god måte, men snart skal «tonene» få spille surt igjen. Jeg står i stuen sammen med Per og to kamerater av han som sitter i sofaen og som fremdeles ikke har dratt. På en høflig måte informerer jeg igjen de to kameratene om at de må gå utenfor å vente, så vil de få skyss med de andre i maxitaxien. De svarer med å fortsette å drikke alkohol, og det ser ikke ut som de vil rikke seg en millimeter. Jeg blir så fokusert på å få disse ut av leiligheten, og en rekke ganger forteller jeg at de må dra derifra. Jeg får følelsen av at de kommer med usaklige unnskyldninger og spørsmål rundt det å forlate leiligheten. Nå stiger pulsen og ubehaget i kroppen min gradvis i takt med de sure «tonene», i ett raskt tempo. Det skjer noe uventet, Per med et uhyggelig kroppsspråk kommer mot meg og det litt for nært. Raskt vender jeg på hodet for å se etter en av de andre betjentene. Uvitende om det, skjønner jeg fort at de begge har gått ut av leiligheten for å ha kontroll på roen ute hvor de andre ungdommene oppholder seg. Kontrollen vi hadde i leiligheten og uniformens betydning forsvant sakte, men sikkert. Hvorfor skjer det? Situasjonen og kontrollen var i politiets hule hånd den ene stunden, mens etter noen minutter var den tilbake hos Per igjen, hva var grunnen? Var det rett og slett meg som forårsaket det hele?

Jeg hadde rett i mine antagelser om kroppsspråket til Per, han var ikke særlig fornøyd. Hans væremåte og oppførsel mot meg var i sterk kontrast til det han hadde vist mot de to andre betjentene. Tanker som slår meg er hvordan jeg skal «redde» meg ut og få kontroll på situasjonen igjen. Hissig, kverulerende og høylytt står han foran meg og roper at disse to kameratene skal være igjen å rydde, og de skal sove hos han. Jeg lukker ørene for ordene hans og føler det ikke er noe hold i det han sier. Samtidig blir min evne til å søke etter informasjon på en tilfredsstillende måte redusert. Rett opp og ned står jeg i stuen og kommuniserer til han på en mindre god måte. Jeg følte jeg stod der i en forkledning jeg ikke klarte å leve opp til – hvor konflikten med Per gradvis eskalerte. Samtidig som usikkerheten økte i takt med konflikten, ble profesjonaliteten sammen med midnattssolen mer og mer borte bak åskammen.

Klarer jeg ikke å forholde meg til situasjoner med en gang de blir litt tilspisset? Har jeg noe i dette yrket å gjøre da?

Uvitende om hva som forgår inne mellom Per og meg, sender betjentene hjem ungdommene i maxitaxi. På samme tid står Per på sitt – han og kameratene blir igjen i leiligheten – hvor han sier til meg i sinne, at jeg skal komme meg ut derifra. Jeg godtar det, har jeg noe valg? Jeg kan jo risikere å eskalere situasjonen enda mer? Mens jeg har Per rett bak meg, går jeg mot ytterdøren for å komme meg ut til de andre betjentene. I det jeg kommer meg over dørstokken lukkes døren – ikke av meg – men av Per.

2. INNLEDNING

Overfor kan du lese om en situasjon og en uorden som ordenstjenesten i politiet til daglig støter på, og som oppdrag eller eget initiativ må de reise å få kontroll på. Førsteintrykket av slike oppdrag, som er så vanlige, er at de er enkle å løse og fort gjort. Men som hendelsen over beskriver så har jeg et motsatt inntrykk. Disse oppdragene handler om at andre mennesker er involvert og at politiet i løsningen må opptre overfor publikum på en tilfredsstillende måte.

Mitt inntrykk er at det er altfor stort fokus i politiet på hvordan man optimalt skal løse og håndtere oppdrag av den mer actionfylte stilen, altså de som oppstår mer sjeldent og ikke som «hverdagslige». Det er gjennom rutineoppdragene publikum får et inntrykk av hvordan politiet jobber som etat. Og da mener jeg det er av stor betydning at betjentene vet hvordan man på en best mulig måte kan løse slike oppdrag. Ikke misforstå meg, jeg mener også at politiet må kunne håndtere de større hendelsene.

Når du leste historien tenkte du kanskje, hva har dette med forebygging å gjøre? Når man hører begrepet forebyggende i et politi perspektiv, så vil dette synonymt være å forhindre kriminalitet eller uønskede hendelser fra publikum. Lie (2011) beskriver i sin bok om nettopp denne typen forebygging og føre var strategien. *Men hva med uønskede hendelser og konflikter politiet selv kan forårsake eller eskalere?* Det er nettopp dette som er bakgrunnen for den videre refleksjonen og besvarelsen. Og som har hatt betydning for valg av hendelse. Resultatene av å forebygge uønskede hendelser fra politiet blant publikum, vil ikke på samme måte som annen kriminalitets forebyggende arbeid påvirke distriktenes måltall. Men det vil øke tryggheten, tilliten og omdømme til politiet. Med bakgrunn av dette vil jeg antyde at distriktenes måltall indirekte vil bli påvirket. Ved økende tillitt vil publikum ha lettere for å oppsøke politiet og med dette vil de få kjennskap til mye mer kriminalitet enn om publikum ikke hadde kommet. Derfor er det av betydning at politiet kan opptre optimalt overfor publikum og vite hva man skal gjøre i disse hverdagslige hendelsene, slik at tillit og godt omdømme skapes.

For å belyse og påpeke for både den erfarne og uerfarne politibetjent/student at den enkle og lille hendelsen fort kan ende med den store og fatale, har jeg valgt nettopp denne hendelsen, ved å se det i et forebyggende perspektiv. Jeg har et ønske om å få frem betydningen av og minne andre på at det å kunne de enkle og banale tiltak/ting er viktig i forhold til god oppdragsløsning. Både for publikum og politiet selv. Min oppgave bygger på refleksjoner og

tanker rundt aktuelle problemer ved en slik enkel situasjon, samtidig som jeg knytter disse refleksjonene opp i mot teorier. Hendelsen kaster lys over min mindre gode opptreden og jeg får en klump i magen ved å tenke tilbake på meg selv i denne hendelsen. Det som blant annet har bitt seg fast i meg, er hvordan jeg fremstod. En fremtreden som jeg ikke ville gjenkjenne meg med. Jeg kjente ikke igjen meg selv som personen i hendelsen. Det var skremmende! Samtidig kjenne på det å mislykkes og ikke kunne oppfylle forventningen i en så «enkel» situasjon, var en vond følelse. Derfor har jeg valgt å kalle tittelen på essayet «Hverdagslig oppdrag – det enkle er kanskje ikke så enkelt allikevel?».

Som metode og fremgangsmåte har jeg valgt vitenskapelig essay. Dette med bakgrunn i å kunne gå dypere inn i og reflektere rundt hendelsen, og på en best mulig måte kunne belyse aktuelle problemer knyttet til slike hendelser. Og hvor jeg gjennom et hermeneutisk perspektiv forsøker å tolke eventuelle problemer eller faktorer i hendelsen, og knytter dette opp mot min egen forforståelse (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010). Og kanskje denne tolkningen, refleksjonen rundt tanker og følelser, samt tankene om egen forståelse – knyttet opp til teori, vil gi meg svar på hvordan jeg kunne løst oppdraget på en bedre og optimal måte.

Oppgaven er strukturert og bygget opp basert på refleksjoner, tanker, undring og følelser rundt problemer jeg ser på som aktuelle i hendelsen. Fra denne hendelsen har jeg valgt ut tre problemer som kan ha betydning for at oppdraget gikk som det gikk. Disse problemene vil komme kronologisk i besvarelsen i takt som de dukker opp i hendelsen. Aller først vil det komme refleksjoner og tanker omkring samarbeid, deretter vil jeg belyse et samspill mellom symbolsk makt, opptreden og kommunikasjon, og hvor jeg på slutten reflekterer hendelsen i lys av etiske perspektiver.

3. EN KRITISK OG TEORETISK REFLEKSJON

3.1 Flere politibetjenter - mindre søl?

På et tidlig tidspunkt, allerede før jeg kom inn på politihøgskolen (PHS) og tilbake til skolens opptaksprosess forstod jeg tidlig at politietaten setter det kollegiale og samarbeid innad i etaten svært høyt. Dette ble videre forsterket under en velkomsttale første skoledag på PHS, hvor det ble uttrykt at vi alle er en stor politifamilie – og de små politibarna – det var oss. Andre yrker setter vel også disse egenskapene høyt? Så hvorfor er dette så spesielt innenfor politiet? Politiet er en stor etat og organisert på ulike nivåer med et mangfold av arbeidsområder og oppgaver. Kravet til samarbeid er derfor av stor betydning. Det kan være samarbeid med andre organisasjoner/grupper utenfor etaten, i etaten innad, på tvers av politidistriktene, og ikke minst samarbeid med ledelsen. Men med bakgrunn i hendelsen overfor vil jeg kaste lys over samarbeidet mellom makkerne i patruljen og hvordan dette samarbeidet kan påvirke publikum.

Både i og etter praksisåret har jeg undret på hvordan jeg selv ønsker at andre politibetjenter skal se på meg som en kollega. Jeg vil bli sett på som en ærlig, utadvendt, humoristisk, en som gjør jobben grundig og som hjelper til når det trengs. Disse egenskapene og verdiene som jeg ønsker at andre skal se i meg, handler vel i grunn om mine forventninger til *mine* kollegaer. I praksisåret jobbet jeg med en rekke betjenter, hver av dem arbeidet på hver sin måte, men som på en eller annen måte oppfylte mine forventninger. Men hva har disse egenskapene å si for utførelsen av politiets oppgaver?

Nå har jeg kun praksisåret som erfaringsgrunnlag fra politietaten. Men jeg har fått inntrykk av at de verdiene som overfor er beskrevet står sterkt og bidrar til et godt samarbeid mellom kollegaer. Samtidig trekker Diderichsen (2011) frem instrumentelle verdier som lojalitet og solidaritet for å oppnå et optimalt samarbeid mellom politifolk og makkere. Begrepet instrumentell verdi forklarer han som «(...) noe, der er verdifuldt, fordi det tjener som middel til noget andet, som har verdi i sig selv» (Diderichsen, 2011, s. 85). Slik som jeg forstår han, vil den lojaliteten jeg har til min veileder og han til meg, være betydningsfull fordi den bidrar til at vi som makkere kan samarbeide og samhandle. Det vil ikke være tvil i forhold til at vi vil hjelpe hverandre når det er behov og på denne måten løse de oppdrag vi blir stilt overfor. Politiet har et vidt spekter av arbeidsoppgaver, og det vil derfor være krav til samarbeid mellom makkere på ulike plan. Ofte vil en kanskje tenke at det er større krav til samarbeid i

de mer actionfylte og risikofylte oppdragene, men hva med de mer trivielle eller «hverdagslige» oppdragene? I hendelsen som er beskrevet overfor – en situasjon som politiet ofte må ordne opp i – vil også resultatet av politiets handlinger være avhengig av godt samarbeid. Jeg må kunne stole på min makker - at han er i nærheten og kan dekke min rygg. Samtidig må makker kunne forvente og samtidig stole på at jeg gjør det samme. Diderichsen skriver om å dekke makkers rygg i mer pressede og farlige situasjoner (Diderichsen, 2011), men ut ifra min erfaring i situasjonen over, er det vel så viktig å vite at makker dekker ens rygg i mindre alvorlig situasjoner også. Det høres kanskje enkelt ut og som en forutsetning man normalt kan forvente i politiet. Allikevel er det viktig å minne seg selv på dette, enten som erfaren politibetjent eller student. Det man tror er en liten «hverdagslig» hendelse, kan fort bli til den store og konsekvensene kan i verstefall bli fatale.

Var det et sviktende samarbeid i hendelsen over? Hvis det var sviktende samarbeid, var det da mangel på lojalitet? I mitt tilfelle ble jeg værende igjen alene med Per og to av hans kamerater, uvitende om at betjentene hadde gått ut av leiligheten. Jeg føler man må se kollegafelleskapet og samarbeidet i en stor helhet, og ikke basert kun på en enkelt hendelse for å si at det er mangel på lojalitet og solidaritet. Siden jeg var student eller et «politibarn» hadde jeg aldri sett for meg at jeg ville havne i en situasjon hvor jeg ikke ville få hjelp fra veileder/politibetjent. I patruljebilen etter oppdraget forklarte jeg hva som hadde hendt i leiligheten mens de var ute. Vi var alle tre enige om at oppdraget burde vært løst på en annen måte. Veileder og den andre betjenten hadde misforstått hverandre, begge hadde gått ut i den tro at jeg var igjen med en betjent. Mine tanker rundt dette er at samarbeidet var mangelfullt i dette tilfelle på grunn av sviktende kommunikasjon og ikke mangel på lojalitet. Noe som også har blitt forsterket i senere situasjoner, hvor de samme betjentene har dekket ryggen min. Hadde betjentene i hendelsen overfor gitt tydelig informasjon seg i mellom og til meg, ville jeg mest sannsynlig ikke blitt alene igjen i leiligheten.

Jeg føler det nå er på sin plass og stille spørsmål hvilken betydning makkerssamarbeidet kan ha for samarbeidet med og dets påvirkning på publikum? Kan det ha så stor betydning? Som nevnt tidligere fikk jeg fort en forståelse av at samarbeid innad i og utenfor etaten, er sentralt og betydningsfullt. Men før jeg startet på mitt praksisår var tankene mine om samarbeid med publikum mer rettet mot hvordan *jeg* på best mulig måte kunne samhandle godt med disse personene. Tankene rundt hvordan samarbeidet innad i patruljen kunne påvirke vårt møte med publikum og eventuelt samarbeid med disse, falt ikke inn i mitt hode engang.

Jeg har gått noen runder med meg selv og gjort noen tanker om hvorfor Per endret væremåte overfor meg, som videre førte til at konflikten fikk «næring» til å eskalere. Kan den mangelfulle kommunikasjonen som formentlig førte til sviktende samarbeid, være en faktor som gjorde at Per og jeg kom skjevt ut fra starten av?

Som tidligere nevnt har politiet et vidt spekter av oppgaver, som er lovregulert i politiloven (1995). Lovens § 2 sier at politiet skal forebygge, avdekke og stanse kriminalitet. Samtidig skal politiet skape sikkerhet og trygghet rundt borgerne, og ikke minst yte service overfor befolkningen. Med andre ord, store deler av politiets oppgaver knytter seg opp i mot publikum. Det sier seg selv at politiet ikke kan velge hvem de skal betjene eller løse sine oppdrag overfor. Derimot har patruljene og resten av politietaten større valgmuligheter i forhold til hvordan de vil bli oppfattet og møtt av publikum, for eksempel kan samarbeidet mellom makkerne ha betydning for hvordan publikum oppfatter oss.

Ser vi igjen tilbake på hendelsen, så kan det være slik at Per oppfattet patruljens manglende samarbeid lenge før jeg ble oppmerksom på at jeg var alene. Han stod slik til at han kunne observere at begge betjentene gikk ut av leiligheten. Nå er ikke jeg den rette til å mene hva Per tenkte om at jeg var igjen alene, men jeg vil trekke frem momenter som kan være av betydning for hans behandling av meg. Publikum har ulike erfaringer og syn på politiet, men jeg tror ikke at han endret væremåte fordi jeg var politi. Da ville han mest sannsynlig også vist slik adferd og motstand overfor de andre betjentene. Men det kan være egenskaper som jeg har i tillegg til politirollen. Det kan være egenskaper som kvinne, ung alder eller fra motsatt kant av landet. Kanskje Per benyttet sjansen til «å teste» grensene i forhold til nettopp disse egenskapene som jeg innehar ved siden av politirollen, da betjentene gikk?

Finstad skriver i sin bok «politiblikket» (2000) om nettopp disse egenskapene som man innehar i tillegg til rollen som politi, og knytter dette opp i mot samspillet mellom politiet og publikum. Hun skriver at alderen hos en politibetjent vil være en sentral faktor for hvordan kontakten med publikummeren arter seg. Finstad viser til eksempler hvor aldersforskjellen mellom betjenten og publikummeren er betydelig mye større enn i mitt tilfelle. Men allikevel tror jeg min unge alder i kombinasjon med å være kvinne kan ha vært avgjørende med tanke på at Per formentlig ville «utfordre» og spille i mot meg. Dette er også forenlig med det Finstad skriver i forhold til kjønn. Politikvinner i hovedsak, angripes fordi de er kvinner og ikke politi, når de er i verbale konfrontasjoner med publikum (Finstad, 2000). Disse bekreftelsene jeg får når jeg leser boken til Finstad opprettholder mine tanker om at

situasjonen overfor kom i ubalanse og i uorden allerede før jeg kommuniserte til han på en mangelfull måte. Og som kanskje ville vært unngått om samarbeidet mellom meg og betjentene hadde vært optimalt. Oppdraget ville mest sannsynlig hatt et bedre resultat om en betjent hadde vært igjen med meg i leiligheten. Denne ubalansen har formentlig vært årsak til at situasjonen eskalerte enda mer. Dette vil jeg komme tilbake til nedenfor under kommunikasjon.

3.2 Samspillet

Overfor har jeg gjort noen tanker om et «hverdagslig» oppdrag som fikk næring til å utvikle seg til en konflikt, antagelig fordi makkersamarbeidet ikke var optimalt i tjenesteutøvelsen. Dette må ikke misforstås, jeg mener ikke på noen måte at det mangelfulle samarbeidet ene og alene var grunnen til at situasjonen ble som den ble. Etter denne hendelsen, har jeg gjort meg mange tanker om flere faktorer som ikke var optimale og som også ga næring til eskalering av konflikten. Disse refleksjonene har vært rundt meg selv, og min tjenesteutøvelse på et individnivå. Hva var det jeg gjorde galt som førte til at konflikten fikk utvikle seg? Klarte jeg ikke å kommunisere?

Hvis vi går tilbake i hendelsen og ser på min opplevelse av å komme inn i leiligheten iført uniform og velutstyrt belterigg. Jeg syns det var forbausende og spesielt å se hva politiets tilstedeværelse og litt utstyr kunne gjøre med opptreden til ungdommene. Og undrende stod jeg selv og lurte på om dette var alt vi måtte gjøre. Jeg tror dette førte til at jeg selv ble «blendet» av uniformens styrke, og som et resultat av dette satte jeg min lit til uniformen gjennom resten av oppdraget. I min store beundring til uniformen ble min evne til å gjøre tanker om opptreden og kommunikasjon i oppdragsløsningen, visket bort. Ganske naivt, ikke sant?

Jeg vil nevne en samtale jeg hadde med veileder i en av mine første veiledningssamtaler. Denne samtalen var etter at jeg hadde hatt mine første vaktsett ute blant publikum. Han spurte meg hvordan jeg følte på det å gå ute blant folk i uniform. Der og da tenkte jeg overhode ikke på hva han ville frem til, og vertfall ikke betydningen av svaret han nok gjerne ville ha. Jeg tenkte og svarte – minimalt med erfaring – at det var helt greit. Men hva var det egentlig han ville frem til? Ettersom praksisåret gikk og jeg vokste mer på ordenstjenestens erfaringer, har spørsmålet fått en ny betydning. Jeg tror hovedpoenget han ville frem til, er at man som

politibetjent må *beherske* uniformens symbolske makt. Uniformen og belteriggen er fysisk synlig som gjenspeiler politiets makt og myndighet. En beherskelse med tanke på å benytte denne makten uniformen gir, i samspill med «verktøy» som ikke er av fysisk synlig makt, som kommunikasjon og opptreden. Dette kan være forenlig med hva Nilstad (2005) skriver om uniformens betydning i sin bok «Politilære». I et tradisjonelt perspektiv skriver han at uniformen har vært synonymt med respekt og myndighet. Hvor han videre belyser det jeg overfor har reflektert, at det i dag spiller en større rolle en tidligere hvordan uniformen blir benyttet ved siden av tjenestepersonens opptreden og holdning (Nilstad, 2005, s. 63). Dette samspillet – mellom uniformen (det ytre) og tjenestepersonens fremtoning og kommunikasjon (personens indre) – tolker jeg at man kan lese ut fra maktpyramiden som Lohne Lie og Lagestad (2011) skisserer i boken «Arrestasjonsteknikk». I pyramidens nedre trinn ser vi makten som utspiller seg ved politiets tilstedeværelse, ved for eksempel å ha uniform på seg. Neste trinn i pyramidens vil være verbale kommunikasjonsteknikker som det å lytte og spørre, hvor påfølgende trinn vil være verbal makt i form av pålegg og advarsler. De uttrykker at politiet må ha som mål å løse oppdrag på disse nederste trinnene, før man eventuelt må ta i bruk fysisk makt (Lohne Lie og Lagestad, 2011). Ut ifra dette tolker jeg det som helt nødvendig at politimannen/-kvinnen klarer å *beherske* politiuniformen sammen med kommunikasjon og fremtoning, for en optimal oppdragsløsning og etter politiets målsetning om å løse oppdrag på lavest mulig nivå. Og med svakest mulig middel, som det fremkommer av § 6 i politiloven (1995).

Det jeg vil frem til er altså at i den daglige ordenstjenesten og i de «hverdagslige» hendelsene – lik den som beskrevet over – vil det ikke være nok å kunne beherske og inneha fysiske ferdigheter, velutstyrt belterigg for eventuell beredskap og statusen politi, hvis man ikke kan beherske dette sammen med kommunikasjon og ord.

Dette finner jeg forenlig med hva flere forfattere skriver. «*Styrke er en prosent av det. Det handler om å bruke snakketøyet*» har Pål Lagestad som overskrift til et av kapitlene i sin doktoravhandling (Lagestad, 2010, s. 131). Overskriften syns jeg taler mye for seg selv og styrker mine antagelser og refleksjoner. Resultatene og analysen Lagestad har gjort i sin studie viser at det i veldig liten grad handler om fysisk maktbruk, benyttelse av fysisk styrke eller generelt andre fysiske ferdigheter når norsk politi utøver sin ordenstjeneste. Hans resultater viser at ordenstjenesten handler i mye større grad om det å ta i bruk verbal kommunikasjon og prate med publikum (Lagestad, 2010, s. 161). De samme fellestrekkene finner jeg hos Finstad, som argumenterer med «Orden skapes først og fremst gjennom ord»

(Finstad, 2000, s. 175). I dette vil hun belyse at det er et relativt lavt antall av hendelser hvor politiet griper inn med fysisk makt selv om de har hjemmel til dette. Men at antall hendelser er større hvor uorden blir til orden gjennom politiets verbale makt, ved for eksempel å veilede og megle (Finstad, 2000).

Det som overfor er skrevet gjenspeiler seg godt i min hendelse. Jeg har overfor meg selv erkjent at jeg ikke klarte å beherske nettopp dette samspillet mellom politiets symbolske makt, fremtoning og kommunikasjon. Lag for lag ble autoriteten og den betydningen uniformen hadde hatt skrellet av meg, i det Per kommer mot meg og jeg blir oppmerksom på at jeg er alene. Selv når jeg forstod at uniformen og belteriggen ikke lenger var de «viktigste» «verktøyene» jeg kunne benytte meg av, klarte jeg ikke en gang da å omstille meg. Hvor jeg heller burde ha forstått betydningen av å bruke ordene og språket på en god måte, slik at den uorden som var oppstått igjen ville blitt til orden. Som mest sannsynlig ville medført at situasjonen igjen ble styrt av politiet.

Spille det riktige «spillet»

Kanskje var det slik at Per ville teste mine grenser og utfordre meg, ved å se hvor stor «tålegrense» jeg hadde når jeg ble alene i leiligheten. Uansett årsak, så utviklet situasjonen seg slik den gjorde. Fra min side var det uheldig at jeg ikke hadde evnen til å lese situasjonen godt nok og heller ikke evnen til å omstille meg den nye situasjonen i det Per kom i mot meg. Hva skulle jeg ha gjort annerledes når han roper og kommer i mot meg? Etter en del tanker rundt dette, har jeg kommet frem til at jeg skulle tatt tilbake kontrollen gjennom kommunikasjon, slik at Per ikke hadde fått styre «spillet». Rett etter hendelsen forstod jeg at autoriteten fra min side burde vært opprettholdt gjennom ordene, selv om jeg følte den forsvant vekk fra uniformens betydning. Da Per formentlig forsøkte å sette meg ut av situasjonen med hans spill, burde jeg ha svart i mot slik at han oppfattet meg på samme måte som han oppfattet mine mannlige makkere.

Finstad skriver om denne måten politiet kan opptre på overfor publikum. Hun beskriver denne opptreden som politiets «rollespill», hvor de benytter et skuespill aktivt for å få en ønsket opptreden som passer til situasjonen og for å bli oppfattet slik de selv ønsker (Finstad, 2000, s. 194). Slik jeg forstår henne er politiets skuespill basert på at politibetjenter har mange ulike måter å være politi på, og de må tilpasse seg forskjellige situasjoner ved å spille på ulike delstater ved seg selv, for å gjøre et inntrykk hos publikummeren. Delstater beskriver Finstad som mann eller kvinne, høy eller lav, talefører eller taus (Finstad, 2000, s. 194). Slik jeg

forstår Finstad ville det optimale i mitt tilfelle for å opprettholde autoriteten og respekten overfor Per, være å spille på statusen politi. Samtidig som jeg la delstatusene som ung alder og kvinne mer på sidelinjen. Da ville jeg svart på hans utfordring, og Per ville kanskje fått et inntrykk av at jeg behersket nettopp denne politistatusen. Finstad omtaler det på denne måten: «Den gode håndverker tilpasser sitt rollespill til hva man ønsker å oppnå» (Finstad, 2000, s. 194).

Om jeg hadde lest situasjonen og samtidig vist evnen til å «spille spillet» ville resultatene kanskje vært annerledes. Tanker jeg har gjort meg om dette er at jeg selv ville kjent på en slags mestringsfølelse ved å få tilbake kontrollen til politiet. Samtidig ville Per og jeg hatt større sjanser for å begynne med blanke ark, hvor jeg heller kunne «forhandlet» med Per. Jeg måtte da hatt evnen til å nullstille meg og være den som la føringer for en god kommunikasjon, og ikke den som bidro til at kommunikasjonen ble sviktene. Hadde jeg spilt dette spillet godt, tror jeg rett og slett at situasjonen ikke hadde fått mulighet til å eskalere. Kanskje har jeg rett i mine antagelser eller vil det fortsatt være naivt?

Hvis vi ser for oss at jeg hadde fått kontroll over situasjonen igjen ved å gjøre et autoritært inntrykk på Per. Hva videre? Med ordene til Finstad ferskt i minnet, om at den gode håndverker må kunne tilpasse sitt spill etter hva man vil oppnå (Finstad, 2000) har jeg forsøkt å finne svar på nettopp dette. Ønsket mitt ville vært et godt samarbeid som ender med et resultat som vil være en akseptabel løsning for oss begge. Samtidig hvor vi begge hadde sittet igjen med et godt inntrykk av hverandre etter oppdragsløsningen. Det er jo dette jeg helst ville oppnå. Ikke det som ble resultatet over, hvor Per mest sannsynlig har dannet et negativt inntrykk av meg og i verstefall et negativt syn på etaten. Det jeg vil frem til er at det ville ha oppstått en ny situasjon som jeg måtte tilpasse meg da kontrollen igjen var hos meg. Evnen til å tone ned politistatusen ville vært viktig. Samtidig tatt en situasjonsvurdering for å se om det var noe jeg kunne spilt på for å oppnå det jeg ønsket og som jeg så på som optimalt, som er beskrevet overfor. Per og jeg er omtrent jevngamle. Ved å spille på min alder ville det vært en mulighet for at han kunne kjenne seg igjen i meg og som ville redusert avstanden oss i mellom. Videre ha tilrettelagt for god kommunikasjon med kommunikasjonsteknikker som det å vise min interesse for Per sin situasjon ved at jeg aktivt hadde lyttet, spurt og hvor han måtte få muligheten til å komme med sine synspunkter rundt situasjonen. For eksempel i forhold til at Per ville ha sine kamerater der.

Dette vil være forenlig med en forhandlende tilnærming som Lagestad (2012) beskriver under den folkelige politistilen i kapitlet «Å høste som en sår» – politiets fremferd i møte med publikum», i boka «Kommunikasjon og konflikthåndtering». Lagestad beskriver at politiet kan på den ene siden møte publikum med en forhandlende tilnærming, eller på den andre siden gjennom en autoritær tilnærming. Han forklarer at en forhandlende tilnærming til publikum kan føre til at publikum blir beroliget. Lagestad trekker frem denne tilnærmingen som å være gunstig å benytte i opptreden overfor publikum. Da det er større grad av behov for å være lyttende, spørrende og søkende til situasjonen for å kunne løse situasjonen tilfredsstillende. Og hvor det er mindre behov for at politiet benytter verbal makt i forhold til å være klar og tydelig (Lagestad, 2012, s. 19). Men som han sier, det er viktig å understreke at i enkelte situasjoner er det behov for politi som opptrer med en autoritær stil hvor de er tydelig og klar i sin kommunikasjon, slik at situasjonen blir løst på tilfredsstillende måte. Ser jeg dette i forhold til min opptreden i situasjonen som utspilte seg, ville det vært gunstig om jeg hadde vært autoritær og benyttet verbal makt i form av å gi instruksjoner og pålegg da Per kom mot meg. Da ville han formentlig forstått at det var politiet som styrte situasjonen. Da dette eventuelt var blitt oppfattet av Per, så ville det optimale være at jeg endret min tilnærming i forhold til han. Dette for å løse den videre situasjonen på en god måte og for å strekke meg etter målsettingen som politiet har, at oppdrag skal løses med svakest mulig middel og på de nederste nivåene i maktpyramiden. Jeg ville som jeg i avsnittet overfor skrev, benyttet kommunikasjons teknikker i den nye tilnærmingen og latt Per komme med sine synspunkter slik at vi forhandlet oss frem til en god løsning for begge parter, uten at en konflikt ville inntre. Hadde jeg klart å fremtone meg slik og benyttet kommunikasjonen på denne måten, ville jeg gått «høyt» inn i situasjonen på et tidlig stadige. For senere, omstilt meg og gikk inn på et «lavere» nivå. Ved en slik tilnærming ville jeg med ordene og opptreden reversert makten i henhold til maktpyramiden.

3.3 Etikken i det «hverdagslige»

I min erkjennelse av at min opptreden overfor Per var helt uakseptabel, ligger det ikke bare en tilståelse av mangelfull kommunikasjon og fremtoning, men også at oppdragsløsningen i lys av det etiske ikke var holdbart. Følelsen av å være i forkledning gjenspeilet seg også i handlingene mine. Jeg lukker ørene for hans ord og hans synspunkt som klarer å smyge seg igjennom ørene mine tar jeg for ikke å være sanne. I et «hverdagslig» oppdrag klarte jeg ikke engang å oppfylle det enkle, samt og behandle Per med respekt og saklighet. En ''vond''

bekreftelse får jeg ved å se nærmere i politiinstruksen paragraf 3-1 (Politiinstruksen, 1990, s, 3):

Under tjenesteutøvelsen skal politimannen være sannferdig, saklig og upartisk.

Tjenesteutøvelsen skal alltid være basert på respekt for de grunnleggende menneskerettigheter og det enkelte menneskes verdighet.

Det jeg har reflektert om på sidene over høres jo så enkelt ut – det enkle burde jo være enkelt – så hvorfor klarte jeg ikke håndtere det optimalt? Var det feigheten som hemmet meg? Andre utenforstående, kameratene og Per vil nok kanskje si jeg handlet slik jeg gjorde i feighet. Hadde jeg derimot opptrådt slik jeg har reflektert over som formentlig er optimalt, ville andre muligens ha sagt jeg handlet med mot. Selv kan jeg se at min opptreden var feig, men samtidig vil jeg se situasjonen i lys av den usikkerheten og uerfarenheten jeg følte på i situasjonen. Som jeg tidligere har skrevet ønsket jeg at situasjonen og handlingene mine skulle fungert mer optimalt. Tanker jeg har gjort meg er at politiets oppdrag kan løses på en mer hensiktsmessig og bedre måte jo mer betjenten har erfaring fra lignede situasjoner, enten ved å ha opplevd det selv eller hørt fra andre kollegaer.

Jeg kan se at Syse (2005) beskriver noe av det samme i boka «Veier til et godt liv: Filosofiske tanker om hverdagslivets etikk». Her skriver han om den gylne middelvei i forhold til å handle riktig i en gitt situasjon. Syse trekker frem disse teoriene fra Aristoteles tenkning, som ser på denne middelveien som en dyd med tilhørende laster på hver side (Syse, 2005). Hos Syse forstår jeg begrepet dyd som en egenskap som gjør at en person er dugelig og kan fungere godt (2005, s. 88). Han forklarer at en dyd kan for eksempel være motet, med lastene dumdristighet og feighet på hver sin side. Slik som jeg forstår han så kan ikke dyder plutselig opptre, disse må gjennom handlinger opparbeides hos menneske, for eksempel opparbeidelse av mot. Slik som i mitt tilfelle, vil hendelsen over og refleksjoner omkring den, gi meg erfaring som gjør at lignende episoder i fremtiden kan løses ved hjelp av motet. Dette underbygger mine antagelser om at erfaring vil være sentralt og viktig for god oppdragsløsning med tilsvarende gode resultater. I forhold til erfaring og opparbeidelse av dyder – i mitt tilfelle motet – forklarer Syse det slik: ”Vi må, for å bruke sportsspråket, skyte oss inn mot blinken. Det kan skje gjennom praksis – ved å prøve og feile – men det bør også skje ved gjennomtenkning på forhånd og ved å lære av andre (...)” (Syse, 2005, s. 93). Kanskje var det feighet med bakgrunn av lite erfaring som bidro til å eskalere situasjonen?

Å se situasjonen utenfor seg selv

Som skrevet over har jeg hatt en god del tanker om hvordan jeg oppfattet situasjonen i leiligheten og da jeg stod i leiligheten tenkte jeg ikke på hvilke konsekvenser min opptreden ville få. Men hvordan opplevde Per denne situasjonen? Og i et etisk perspektiv – hvem fikk dra nytten av mine handlinger? Går vi tilbake i hendelsen ser vi at jeg tidlig sier at de to kameratene skal forlate leiligheten, uten å forhøre meg med Per om de skal bli værende. Samtidig da de forsøkte å forklare meg hvorfor de fortsatt var der, oppfattet jeg de som usaklige. Hvordan ville jeg selv ha opplevd dette om jeg stod i Per sin situasjon? Hadde jeg hatt evnen til å se situasjonen fra hans ståsted ville jeg kanskje hatt mulighet til å se situasjonen med nye øyne. Hvor jeg lettere kunne forstå hvorfor en konflikt utviklet seg og hvorfor den eventuelt fikk næring til å utvikle seg. Og ut ifra dette hatt muligheter til å se konsekvensene ved min opptreden.

Disse antagelsene beskriver Syse (2005) innenfor konsekvensetikken. Han skriver at empati, det å ha evnen til å sette seg inn i situasjonen til et annet menneske, er sentralt for å kunne reflektere over konsekvenser. Og at man på forhånd tenker gjennom hvilke konsekvenser ens handlinger og opptreden vil få (Syse, 2005, s. 73). I situasjonen med Per skulle jeg med hjelp av kommunikasjonsteknikker og en forhandlende tilnærming satt meg inn i Per sin situasjon på et tidlig tidspunkt. Og kanskje ville jeg tidlig fått vite at kameratene skulle sove der? Ved en slik opptreden ville jeg også skape en situasjon som var akseptabel også for Per, og ikke bare maksimere nytten for flest mulig andre, ved kun å gjøre naboene fornøyde med å få natteroen tilbake. Dette er en utilitaristisk tankemåte og innenfor konsekvensetikken. Hvor personens handlinger skal maksimere nytte for flest mulig mennesker (Syse, 2005, s. 70). Hadde jeg satt meg inn i hans situasjon, ville jeg mest sannsynlig ha sett Per som et menneske og ikke som et objekt i en situasjon som skulle gjenopprettes. Med dette ville kanskje Per og jeg hatt en felles forståelse av situasjonen?

4. Har det enkle nå blitt enklere?

Ved å ha gravd dypt i denne hendelsen og gjort refleksjoner rundt den, har jeg fått en forståelse for hvordan det enkle faktisk kan bli enkelt. Det å ha kjennskap til teoretisk kunnskap er grunnleggende, men som jeg selv har erfart, er det vell så viktig å gjøre seg erfaringer. Ved at jeg fikk oppleve og erfare denne type situasjon, gjorde at jeg var nødt til å se og føle problematikken nært innpå. Som gjorde at det var lettere å forstå at ting faktisk kunne gjøres annerledes. For at jeg skulle forstå at enkle hendelser kan løses enkelt, har det vært viktig at jeg på veien har erkjent mine feil. Dette har vært grunnlaget for at jeg har hatt evnen til finne problemene og justere disse i forhold til små enkle grep. Slik at oppdraget mest sannsynlig ville vært løst optimalt. Om jeg har tatt lærdom av refleksjoner og erfaringer, vil vise seg i fremtidens oppdrag!

LITTERATURLISTE:

- Diderichsen, A. (2011). *Etik for politifolk*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Lagestad, P. (2010). ''Fysisk styrke eller bare prat''. *Om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet*. Doktorgradsavhandling ved Norges idrettshøgskole. Oslo: Norges idrettshøgskole.
- Lagestad, P. (Red.). (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering – publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lagestad, P. & Lohne, A.L. (2011). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lie, E.M. (2011). *I forkant – Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nilstad, M. (2005). *Politilære* (2. utg.). Høvik: Vett & Viten.
- Syse, H. (2005). *Veier til et godt liv: Filosofiske tanker om hverdagslivets etikk*. Oslo: Aschehoug.
- Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963*.
- Politiloven. (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*.

SELVVALGT PENSUM

Diderichsen, A. (2011). *Etik for politifolk*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur. Kap. 3. (29 s.)

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag. Kap. 7. (47 s.)

Lagestad, P. (2010). ''Fysisk styrke eller bare prat''. *Om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet*. Doktorgradsavhandling ved Norges idrettshøgskole. Oslo: Norges idrettshøgskole. Kap. 6 og 7. (82 s.)

Nilsen, J.R. & Nilstad, M. (2004). *Publikumsrettet politiarbeid – generell del*. Høvik: Vett & Viten. Kap. 13. (75 s.)

Nilstad, M. (2005). *Yrkesetikk for politiet* (2. utg.). Høvik: Vett & Viten. Kap. 3. (25 s.)

Nilstad, M. (2005). *Politilære* (2. utg.). Høvik: Vett & Viten. Kap. 3. (14 s.)

Totalt 272 sider.